

HET VERRAAD

Samenstelling :
Threes van Dijck / Jan Peijnenburg
Eindhoven juli 2012

H E T V E R R A A D

tussen
schaduw
en
licht

Lichtende

God

U bent het licht
in mijn ogen
om U te zien

U bent het licht
in de nacht
vol duistere gedachten

U schijnt door werelden
van donkerte heen
tot alle schaduw wijkt

U overstijgt als
een fontein van licht
alle duisternis

U ziet zelf
in mijn licht
uw aangezicht

Het verraad der clercken

Mét Bisschop Bekkers is de geest heengegaan. Reeds tientallen jaren houden de Nederlandse bisschoppen de kerkelijke vernieuwingsbeweging tegen. Nu de moed en kracht, om tot een nieuwe kerkelijke werkelijkheid te komen, lijkt weggeëbd, krijgt de geloofsgemeenschap, de samenleving als geheel de schuld van de leegloop van de kerken : omdat de mensen niet meer naar de kerk komen, moeten de kerken worden gesloten.

De aftocht

Bisschop Bekkers riep op tot vernieuwing in het samenlevingsgebeuren en verandering in de kerk. Hij was een vrijheidsstrijder voor geliefden en gehuwden - waar mensen alleen stonden, werd hij een van hen - waar zwakheid was, toonde hij zich in kracht om mensen recht te doen. Het is een mythe te geloven, dat na hem die lijn is doorgetrokken. Sindsdien hebben alle Boschse bisschoppen verzuimd 'aktief' mee te doen aan wat er vanuit de basis opkwam aan nieuw elan, creativiteit en experiment. Hoe verliep dat? Zij verboden niet maar hielden zich afzijdig. Zij namen niet deel. Waren zij van mening geweest, dat de vernieuwingsbewegingen zich afspeelden 'binnen de kerk', dan hadden zij er al zondermeer moeten zijn. Vonden zij het toen al 'buitenkerkelijk'? Terwijl er vanuit de basis de openheid en bereidheid was tot overleg en uitwisseling van gedachten, stonden de deuren van de bisschoppelijke paleizen slechts op een kier. Na afloop werden zij weer naar buiten gesloten : de bisschoppen kwamen er niet uit, om te ervaren en te ondergaan, om mee te groeien en het nieuwe te ontdekken. Zij zelf verhinderden, dat de nieuwe geloofs-intuities en uitingsvormen zich konden integreren in het geheel van het kerkelijk leven.

Na Bisschop Bekkers is er geen enkele bisschop meer geweest, die bij een samenkomst van een vernieuwingsgezinde groep of groepering binnenstapte, aanschoof, meedeed : niet in een studentenkerk, niet in Open Kerk Nederland, niet in een basisgemeenschap als het Hooge Steen of andere kleine huisgemeenten, niet in Levenskerk Oisterwijk of Bewegingskerk Eindhoven. Zij stonden niet tussen daklozen, die in de San Salvator hun geloof vierden, zij zaten niet neer in een Taizéviering. En in de meer dan dertig jaar bestaande Gregoriaanse Vesperkring in Eindhoven kwam nooit een bisschop of lagere grootheid van het bisdom mee zingen. Zij hadden hun eigen programma.

De weigering tot deelname aan vernieuwing gaat echter veel verder. Zij stelden zich op tegen Septuagint in de zestiger jaren; in de zeventiger jaren deden zij net of Priestersolidariteit niet bestond. Zij lieten zich niet zien op bijeenkomsten van de VPW, zetten geen stap binnen GOP, gingen aan Kerk Hardop en aan Magdala voorbij.

Vele malen schrijnender is het, dat zij demonstratief ontbraken op de manifestaties van de Acht Mei Beweging, waar tienduizend mensen samenstroonden als bij het eerste Pinkstergebeuren - alleen Bisschop Muskens was er een keer. Wel waren er hun spionnen. Abt Baeten had een niet-canoniek tafelgebed uitgesproken en werd vervolgens ontslagen als de hoogste vertegenwoordiger van de religieuzen in de nederlandse kerkprovincie; achtereenvolgens werd zijn benoeming tegengehouden als geestelijk adviseur van de Katholieke Ouderenbond in Nederland. Maar in Vlijmen kan een jonge rechts-radicaler pastoor zijn gang gaan. Een mevrouw van buiten wilde er ter kerke gaan, maar vergiste zich in de aanvangstijd. Zij dacht een kwartier te vroeg te zijn, maar kwam een kwartier te laat. Toen zij te communie ging, zei de pastoor : ik zal u een kruisje geven, want u was te laat...

De afgang

De Bisschoppen hebben collectief gefaald en verzaakt. Zij hadden de opwaartse beweging van het nieuwe enthousiasme kunnen 'optillen' - nu lieten zij het 'vallen'. Door nederig te zijn ten opzichte van de waarheid, door geloof in de kracht van het volk hadden zij de mogelijkheid kunnen scheppen tot harmonieuze, evenwichtige groei. Nu veroorzaakten zij verharding en soms radicalisering; daar ontstaat verblindings en liefdeloosheid. Zij brachten dit teweeg. Daarenboven schiepen zij hun eigen gelijk : door de veelal korte duur van de nieuwe verbanden kregen zij het bewijs in handen van de betrekkelijkheid van de vernieuwingspogingen, de zwakte van nieuwe initiatieven. Het is een bijna duivelse methode : mensen niet sterken maar verzwakken, mensen uithongeren en dan verwijten dat zij krachteloos zijn geworden. En dan die krachteloosheid aanvoeren als een bewijs van ondeugdelijkheid en onwaarde. Als zij de groei openbaar hadden bevorderd, hadden geparticipeerd (eraan hadden meegewerkt, meegeloofd en meegebeden), was er binnen de kerk een totaal nieuwe werkelijkheid ontstaan. Maar het behoort niet tot hun gevoel van meerwaardigheid mensen als gelijkwaardigen te zien, de gemeenschap voor vol aan te zien. Zelfs wanneer zij vanuit hun eigen kerkelijke en functionele achtergrond in bepaalde opzichten niet mee konden in de veranderingen in het denken en geloven van de nieuwe beweging, zij hadden oog kunnen hebben voor het vele 'andere' goede dat er ook was en dit kunnen ondersteunen. Maar helaas, er is voor de kerk maar één waarheid en dat is het eigen gelijk. Het gaat daarbij al lang niet meer om religiositeit en humaniteit - evenmin als om het individuele heilsbelang van mensen. Daarvoor is in totalitair denken geen plaats. Als je in dit verband toch nog eens een keer aan Jezus denkt, weet je niet meer waar je bent.

De neergang

Nu moeten er kerken dicht, zij zijn onderbevolkt of staan leeg. Het geld is op, uit India worden priesters gehaald, met hun cultuur, met hun theologische bagage. Een mission impossible.

Terwijl de bisschoppen zelf verantwoordelijk zijn voor de neergang en ontbinding van de geloofsgemeenschap, leggen zij de schuld bij de mensen - zij met hun vele ismen : hedonisme, materialisme, individualisme. Er zijn natuurlijk allerlei factoren, die de hedendaagse samenleving bepalen. Dat we in een diepe cultuuromslag zitten -met grote winsten en verliezen- weegt zwaar mee. Dat een ander mens- en wereldbeeld nieuwe richting geeft aan ontwikkelingen werkt levensbeschouwelijk diep door. Dat daardoor het Godsbeeld verandert - of het Godsbeeld het zicht op de werkelijkheid verandert - is allemaal al lang duidelijk geworden. Waar het nu om gaat, is (en hoe onwaarschijnlijk en tegenstrijdig is dat) : er moet een hooftdoorzaak aan toegevoegd worden! Deze is : de omissie van de bisschoppen. Dit betekent veel meer dan 'nalatigheid of verzuim', het is scheppen van leegte, structureel voortbrengen van ondergang en mislukking.

Buitengewoon grievend en bedrieglijk is het, dat de schuld nu bij de gemeenschap wordt gelegd, waardoor de kerkelijke overheid zelf buiten schot blijft. Het zal niet makkelijk aan te geven zijn welke impact de vervreemding van de kerk van de samenleving en de vervreemding van de samenleving van de kerk heeft op het leefgevoel en de cultuur van een volk. Er moet een intrinsieke invloed en samenhang zijn. In ieder geval betekent dát deel, wat de kerk hierin heeft, een zware verantwoordelijkheid. De kerk, de bisschoppen zullen nu hun schuld moeten belijden en vervolgens die schuld uitwissen door zich om te keren naar het Godsvolk : te luisteren en te gehoorzamen aan de wil van het volk.

De onderliggende problematiek betreft echter een veel grotere massaliteit : niet alleen de kerkelijke overheid distantiëerde zich, maar ook een groot deel van de priesters, in verschillende functies en posities, hield zich op afstand en kwam niet opdagen. Zij brachten dus ook 'hun' mensen niet mee. Ooit gehoord dat een pastoor vanaf de preekstoel de parochianen opriep om mee te gaan naar de Veemarkthalen in den Bosch, om de nest- en mestgeur nog eens op te snuiven van de eerste Christengemeenten? Anders lag het met bedevaarten naar Lourdes of Kevelaer. Dat ging met volle bussen!

Het is met bewegingen vast tarief, dat de bovenlaag (de elite, de intelligentia) afhaakt, zo gauw het een 'volksbeweging' wordt. Dit is ook de Acht Mei Beweging overkomen. Toen duidelijk werd dat het een 'volkskerk' ging worden, verdween de clerus. De kerkelijke top en subtop werd nooit gesignaleerd. Ook was en werd het gemis voelbaar van de belangrijke universitaire kaders, de hogepriesters en schriftgeleerden. En wat waren er weinig religieuzen over het geheel genomen. Geen prioren en priorinnen met hun man- en vrouwschappen. Toch waren er enkelingen, die de kant van de zwakkeren kozen, die zich kerkelijk en maatschappelijk solidariseerden met wat heet 'minderen' in kerk en samenleving. Je zag er Tine Halkes en Frans Haarsma staan neuzen in een boekenstalletje, Cor van den Brand ijverig gaan van de een naar de ander. Daar liep Jan van Kilsdonk nog, zo lang hij lopen kon - en Bert Laeyendecker met zijn schoudertas. En Wies Stael-Merkx kwam je overal tegen. De geleidelijke terugval was niet te stuiten; de gelederen werden gedund en men vond geen thuishaven in de eigen parochie.

De opheffing (om financiële redenen hetgeen te maken had met salariëring) had nooit mo-

gen plaatsvinden. Die eerste beweging van Jezus was ook een vrijwilligersbeweging; dat hoorde de Acht Mei Beweging ook te zijn, zoals basisbewegingen horen te zijn. Open Kerk Helvoirt en de Roerom draaien helemaal op vrijwilligers, die er alleen maar geld op toegeven, Peer Verhoeven het allermeest.

De optocht

De Mariënborg-vereniging houdt zich staande. Maar kan zij de verbinding hervinden en zich vereenzelvigen met de basis : het kleine en kwetsbare dat nu meer dan ooit in beeld komt. Bedoeld worden de parochiekernen die als nomaden rondtrekken door een vreemde landstreek. Dit zijn de potentiële basisgroepen, die op een bijna natuurlijke wijze tot leven kunnen komen, als restgroepen waarin het oorspronkelijke kerkzijn nog bewaard kan blijven. Zomaar onverwacht wordt ons de basisbeweging in de schoot geworpen, iets wat de kerk juist niet heeft bedoeld. De humor van de genade? Is dit de roeping van de Mariënborg-vereniging?

De uittocht

Nu er parochies 'op maat' worden gemaakt, gemeten naar het aantal gewijde mannen die een geldige mis kunnen doen - nu daarom de kleine zelfstandige parochie-eenheden worden opgeheven, vindt de grote diaspora plaats. Niet het 'natuurlijk' organisme maar de 'kerkelijke' organisatie bepaalt verder geloof en leven van mensen. Het natuurlijk milieu van geloofsbeleving, geworteld in het samenlevingsgebeuren, moet plaats maken voor een megakerk die met luister wordt omkleed. En daar schoolt dan de fine fleur van de orthodoxe kerk samen. Dit valt minder op in de dorpen, in een stadsmidden is dit evident. De buitenwijken hangen er bij. Niet geheel toevallig de volkswijken.

Dit is de uitkomst van een reeds lang lopende strategie : verantwoordelijkheid terugnemen van de 'leken' en terugkeren naar een 'priesterkerk'. In de aanloop naar deze nieuwe situatie werd de opbouw van een parochieel pastoraal kader afgehouden (want straks overbodig) waarin deelverantwoordelijkheid en zelfwerkzaamheid zich konden ontwikkelen om (straks als het priestertekort zou toenemen) taken over te nemen en als gemeenschap te kunnen blijven voortbestaan.

We zien het nu voor onze ogen gebeuren : hele vrijwilligersgroepen vallen uit elkaar, werkgroepen, koren, besturen; parochiebuletins beleven hun laatste editie.

De oproep klinkt 'wel' : zich van wijd en zijde te verenigen in een nieuwe gemeenschap. Dat is logisch.

De oproep klinkt 'niet' : bij elkaar te blijven komen, belevings- en bezinningskernen te blijven vormen, te blijven vieren wat van de kinderjaren is gevierd en onderling verbond. De eigenheid is verloren, vervreemding alom. Hoe centralistisch en imperialistisch de kerk is, wordt andermaal zichtbaar. Macht!

Op deze wijze is de verscheidenheid weggeorganiseerd en heeft men de absolute greep op het liturgisch gebeuren. Geen onwettigheden meer!

De opgang

Binnen de alomvattendheid van de kerk -vooral het leven omarmend en daar de liefde levend- is er het opgaan naar het altaar Gods.

Daar staat het hoogaltaar van de zondag.

Daar staan ontelbare zijaltaren omheen : in scholen en fabrieken, in sportzalen en ziekenzalen, in huiskamers en slaapkamers.

Opgang naar God die verblijdt. Overal gevierd.

Maar als de tent is afgebroken en het heilige der heiligen is afgevoerd, waar moet je dan

heen? Laat je je tent wel afbreken?
De tent van het verbond tussen God en mensen, door je voorouders bijeengesprokkeld en daar neergezet voor altijd, laat je je niet zomaar afnemen : het is eigendom - rechtspersonen zijn de parochianen zelf. Als je de kosten niet meer kunt opbrengen tot instandhouding en onderhoud, is zij niet te handhaven. Maar als je dat als een (financieel) gezonde parochie wél kunt, is dat een ander verhaal, zeker als de toekomst gewaarborgd is, zeker als je ze nog nodig hebt. Eis je als parochiegemeenschap je grondrechtelijk eigendom op, dan zul je van de zijde van dezelfde liefde-kerk waartoe je behoort, een proces aan je broek krijgen dat je vervolgens verliest. Maar religieus en mentaal heb je het dan toch gewonnen. Daardoor word je sterk genoeg en als gemeenschap hecht genoeg om met elkaar door te gaan, op welke manier en waar dan ook. Dat is dan niet het einde - je staat aan het begin : de opbouw van een gemeenschap die in de opheffingsfase is weggeleden in een ontmoedigend gevecht, die de oude erfenis van een failliet pastoraat krijgt te verwerken. Maar ook dat is pas het begin. Dan vangt de tijd aan van ontwikkeling van een kerk die aansluit op het leven, die inhoudelijk naar beleving en doelstelling de weg op gaat naar een levenskerk voor iedereen. Het hangt van de innerlijke en uiterlijke kracht van de parochiegemeenschap zelf af, of deze opstanding, opstand mogelijk is.

Hier kan de Mariënburg-vereniging bewijzen dat zij reden van bestaan heeft : niet zelf het verzet leiden en organiseren maar de inzet van de parochies krachtig ondersteunen.

Bovenal zal haar taak hierin bestaan, dat zij religieus en spiritueel een nieuwe kerkelijke werkelijkheid de parochies indraagt. Met continueren van het bestaande zijn we geen stap verder. Een nieuwe kerk moet worden geboren.

Nog is de uittocht mogelijk voordat de wanden zich sluiten. Nog is de intocht mogelijk als we weten hoe de route gaat. Er is haast! Als de voorgenomen kerkelijke reorganisaties doorgang vinden, gelovigen niets meer te zeggen hebben en kerken onder de slopershamer zijn gevallen, is de toekomst onveranderlijk geconsolideerd. Maar ook dat is het einde niet. Misschien ligt het wel in de lijn van de 'uitzuiverende herscheppende Geest', die het aanschijn van de aarde zal vernieuwen, mettertijd. Misschien moet dit oude dan wel verdwijnen om plaats te maken voor het oorspronkelijk nieuwe, dat met Jezus zijn intrede deed in de geschiedenis.

Het verraad der clercken is geschied.
Misschien moeten we te rade gaan bij
de Raad van Kerken.

Wat kan de blinde
staatszucht brouwen
wanneer ze raast
uit misvertrouwen!

(Joost van den Vondel -
uit Gijsbrecht van Aemstel)

Het verraad

onder 'actua' te vinden op website
www.1001dagennachtgedachten.nl

Ten geleide

bij brochure 'Het verraad'

In deze brochure, die primair gericht is aan de bisschoppen, worden beschuldigingen uitgesproken : schuld in de oorzakelijke zin, niet in de morele zin. Er wordt zelfs uitgegaan van de gedachte, dat zij niet opzettelijk het 'goede' hebben bestreden, maar dat zij het 'goede' niet hebben gezien - als keken zij door een aangeslagen bril of waren zij bijziende. Bij waarneming moet wel de wíl aanwezig zijn de werkelijkheid onder ogen te zien met een open hart en geest. Heeft het daar vooral aan ontbroken?

Mochten de bisschoppen van mening zijn, ten onrechte beschuldigd te worden van medeplichtigheid aan de ondergang van kerkelijke vernieuwingsbewegingen, dat zij dan :

- . de argumenten geven waarom zij dit deden of meenden te moeten doen
- . het beeld van de 'ware' kerk schilderen dat hun voor ogen staat - niet in algemene en versluierende bewoordingen maar concreet

Dan kan duidelijk worden wat zij onder vernieuwing verstaan en hoe de overeenkomsten en verschillen zich tot elkaar verhouden. Dan kan het ook inzichtelijk worden waarom de bisschoppen altijd ergens anders waren dan waar de vernieuwing van onderop plaats vond en werd gevierd.

Mocht men denken dat deze brochure is voortgekomen uit wraakzucht of vijandigheid, dan is op onze website de bevestiging te vinden dat dit niet zo is.

website - te vinden onder 'actua'

www.1001dagennachtgedachten.nl

met als titel 'Protest'

Threes - Jan

